

Η εξέγερση των χωριών μας για τη σταφίδα το 1935

Το παρακάτω κείμενο είναι του του Ηλία Ε. Καραμπάτσου, δημοσιεύθηκε στην τοπική εφημερίδα «Θάρρος» στις 30 Αυγούστου 2009, από όπου το πήραμε και το αναδημοσιεύουμε γιατί αφορά τον αγώνα των χωριών μας για το πρώτο προϊόν της περιοχής, τη σταφίδα. Γράφει ο Ηλίας Καραμπάτσος: «Η εξέγερση του Σταφιδικού Κινήματος της 25ης Αυγούστου 1935 στην Πύλο. Η προσυγκέντρωση στον Πήδασο, τα γεγονότα της Πύλου και η καθοριστική σημασία καταστροφή του γεφυριού του Χανδρινού την Τρίτη 27 Αυγούστου 1935. Η κατάληξη των πρωταγωνιστών του κινήματος. Ήδη από τον Ιούνιο του 1935, και με την συμμετοχή του αδικοχαιμένου αυτόχειρα (μετανιωμένου για την αψυχολόγητη συμμετοχή του στο ψηφοδέλτιο των Εθνικοφρόνων και τη μη εκλογή του στις εκλογές της 9ης Ιουνίου), πρώην βουλευτή του Αγροτικού Κόμματος, Λούη Τσικλητήρα, είχαν αποφασίσει οι σταφιδοπαραγωγοί να προβούν σε εξέγερση, εάν δεν εκπληρώνονταν έστω κάποια από τα προ των εκλογών δίκαια αιτήματά τους. Τη χρονιά εκείνη, το βασικό προϊόν της Μεσσηνίας, Αχαΐας και Κορινθίας, είχε πάθει σοβαρές ζημιές από παγοπηξία, βροχές κ.λπ. Οι αγρότες διεκδικούσαν από το κράτος προστασία και από τον Α.Σ.Ο. (Αυτόνομο Σταφιδικό Οργανισμό) μια καλή τιμή στο προϊόν που απέμεινε. Έκαναν ανά κοινότητες χωριών αιτήσεις και διαμαρτυρίες, αλλά από πουθενά καμιά ουσιαστική απάντηση στα αιτήματά τους. Αυτά τα αιτήματα δημοσιεύτηκαν στις 12 Ιουνίου 1935 στην εφημερίδα «Θάρρος» στην επονομαζόμενη στήλη του, το «ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ»: «... 1ον) Να καταργηθεί η έγγειος φορολογία του Α.Σ.Ο. 2ον) Να καθορισθούν τα δελτία 3.900 δραχμών και να αποζημιωθούν οι παραγωγοί που επώλησαν εις τιμιάς μικροτέρας. 3ον) Να καθορισθούν τιμάρια το ερχόμενο έτος 2.500 δραχμών το δελτίο. 4ον) Να μειωθεί η τιμή του ψωμιού κατά δύο δραχμιάς η οκά. Ας προσέξωμεν, σταφιδοπαραγωγοί, να εξασφαλισωμεν το εισόδημά μας, διότι θα μετασφραγισωμεν μετά τας εκλογάς. Όπως υπάρχουν λεπτά δια κινήματα, να ευρεθούν και για εμάς που συντηρούμε όλο το κράτος!». Στις 28-07-1935 έλαβε χώρα και το Πανσταφιδικό Συνέδριο των Γαργαλιάνων, από το οποίο προέκυψε η εκτελεστική επιτροπή (βλέπε φωτό 1), αποτελούμενη από τους: Θόδωρο Κορμά (στο κέντρο), Τάσο Κουλαμπά, Π. Κουβελιώτη, Σταυρόπουλο και Διακουμογιαννόπουλο. Η επιτροπή αυτή, αν και έκθεσε ακόμη μια φορά την τραγική κατάσταση των σταφιδοπαραγωγών στον ίδιο τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Στεφανόπουλο, ουδεμία υπόσχεση εκπλήρωσης των δικαιωμάτων τους έλαβε! Όλα πλέον οδηγήσαν στην πραγματοποίηση μιας μεγάλης σταφιδικής εξέγερσης! Η συμμετοχή των κατοίκων του Χανδρινού Πυλίας στην εξέγερση του σταφιδικού στα τέλη Αυγούστου του 1935 ήταν μαζική και καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη των γεγονότων. Μια επιτροπή νεαρών τότε συνδικαλιστών Χανδρινών –ο φοιτητής Νομικής Διονύσιος Αποστολόπουλος, ο ακάματος αγωνιστής Ντίνος Δαρσακλής, ο γραμματέας της κοινότητας Περικλής Θερριάς και ο τότε εκπρόσωπος του Αγροτικού Πολιτικού Συλλόγου Χανδρινού, Ιωάννης Χρ. Δουλάμης- είχαν κληθεί από τους πάντοτε προσδευτικούς και «αεικίνητους» κατοίκους του Πηδάσου Πυλίας, δέχθη για γλέντι στο πανηγύρι της Ρίπαινας τον Δεκαπενταύγουστο, με σκοπό να τους ενημερώσουν για τον σχεδιασμό, μετά από ένα δεκαήμερο, μιας προσυγκέντρωσης, που θα κατέληγε σε ένα δυνατό συλλαλητήριο στην Πύλο. Στο πανηγύρι της Ρίπαινας ομοίως ενημερώθηκαν για το επικείμενο συλλαλητήριο και άλλοι «νοικοκυραίοι», εκπρόσωποι των άλλων χωριών της Πυλίας.

Όλα ξεκίνησαν, λοιπόν, από την προσυγκέντρωση αυτή των αγροτών στον Πήδασο την Κυριακή 25 Αυγούστου του 1935. Επικεφαλής μετά το όδοξο τέλος του δραστηρίου πολιτευτού και πρωτεργάτη του Αγροτικού Κινήματος Λούη Τσικλητήρα θα ήταν πλέον τα τρία αδέρφια Κουβελιώτηδες (Χρήστος, Παναγιώτης, Φώτης), ο Ζαχαρίας Κουρέτας, ο Βασίλης Βλασταράς - όλοι από τον Πήδασο- ο δικηγόρος Θανάσης Κανελλόπουλος από το Μεσχωώρα, ο δυναμικός και συνειδητοποιημένος σοσιαλιστής Παναγιώτης Πέππας από τα Μηνάγια, ο δραστήριος αγωνιστής Μήτσος Αναστασίου Καραμπάτσος («Μακρής») από τη Χωματάδα, και ο Τάσος Κουλαμπάς -ηγετική μορφή- από το Χαρακοπιό! Ο Κουλαμπάς είχε πρωταγωνιστήσει και το προηγούμενο έτος στην εξέγερση των λιμενεργατών του «σίλο» στην Καλαμάτα. Όλοι οι παραπάνω εμίλησαν στην προσυγκέντρωση και τελευταί-

ος ο Κουλαμπάς έβγαλε το μνημειώδη λόγο του: «Κορατσιασμένα, Ξεροσκασμένα πρόσωπα και ροζιασμένα χέρια, παραγωγοί της σταφίδας, πρώτου εθνικού προϊόντος, που τον καρπό μας τον παίρνουν οι σταφιδέμποροι και σε εμάς αφήνουν τα κόρτσαλα και τις σαρωματίνες, ήρθε η ώρα να απαιτήσουμε το δικό μας, να πάρουμε την τύχη μας στα χέρια μας, να μη μας λένε ψέματα... Εμπρός να κατεβούμε στην Πύλο να διεκδικήσουμε ό,τι μας ανήκει...». Κι έτσι άρχισε η πορεία. Στην Πύλο ενώθηκαν με τους Πέτρο Γουρνά από το Πεταλίδι, τον Νίκο Κουμουτσάκη από την Μεθώνη, τον Νόνιο Π. Πυλιώτη, τον Κώστα Μαρκόγιαννη, το Βασίλη Μαυρόγιαννη και άλλους Πύλους αγωνιστές.

Στην Πύλο όμως την Δευτέρα, 26η Αυγούστου, η τοπική αστυνομία χτύπησε το συλλαλητήριο. Άφησαν και δυο νεκρούς: τον Κώστα Τσαρπάλα από του Κυνηγού και ένα νεαρό παιδί, τον Πατσούρο από την Πύλο! Ο Κ. Τσαρπάλας συγκεκριμένα, σκοτώθηκε δεχόμενος σφαίρες, ενώ πηδούσε μια μάντρα από χωροφύλακες που καιροφυλακτούσαν από πίσω! Την ίδια μάντρα δεν πρόλαβε να πηδήξει ο Δημ. Καραμπάτσος - για προσωρινή καλή του τύχη-που έτρεχε παρέα με τον φίλο του Κ. Τσαρπάλα, αφού η αδερφή του Αθανασία είχε αντιληφθεί τους χωροφύλακες και τον τράβηξε προς τα κάτω, γλυτώνοντάς τον από τις σφαίρες την τελευταία στιγμή! Ο κόσμος αντέδρασε άμεσα. Επιτέθηκαν και αφόβισαν τους χωροφύλακες και έβαλαν φωτιά στα γραφεία του ΑΣΟ. Ώρες το συλλαλητήριο, στο οποίο είχε κατέβει σύσσωμο το Χανδρινό, κυριαρχεί στην Πύλο. Επεισοδιακά συλλαλητήρια είχαν ξεκινήσει την Κυριακή 25 Αυγούστου 1935 επίσης στη Μεσσήνη, και στην Κυπαρισσία, στο Μελιγαλά, στους Γαργαλιάνους και στα Φιλιατρά. Όλος ο αγροτικός κόσμος της Μεσσηνίας ήταν επί ποδός. Στους σταφιδοπαραγωγούς και στους συκοπαραγωγούς είχαν δηλώσει πως θα σταθούν αλληλέγγυοι και οι ελεύθεροι επαγγελματίες και καταστηματάρχες, δηλώνοντας πως θα έκλειναν τα καταστήματά τους κατά την διάρκεια των συλλαλητηρίων, πράγμα το οποίο αρκετοί το έπραξαν. Η κυβέρνηση του λαϊκού κόμματος όχι απλά δεν πήρε κανένα μέτρο για να ικανοποιήσει το αγανακτισμένο πλήθος, αλλά αντιθέτως κήρυξε άμεσα στρατιωτικό νόμο. Έντρομη ειδοποιεί στρατό και σώματα ασφαλείας να κατεβούν από την Καλαμάτα στην Πύλο για καταστολή με κάθε θυσία της μεγάλης εξέγερσης. Στρατιωτικός Διευθυντής ήταν ο Ταγματάρχης Γ. Κυριαζής. Την εντολή του την δίνει ο ίδιος ο Μεσσηνίος Υπουργός Ασφαλείας Περικλής Ράλλης. Οι Χανδριναίοι, όμως, που αντελήφθησαν πρώτοι το γεγονός, οδηγήθηκαν στην πραγματοποίηση μιας ηρωικής πράξης: Μετά τα αιματηρά γεγονότα της 26ης Αυγούστου και θέλοντας να αποδείξουν τα ακόμη χειρότερα, κατευθύνθηκαν το μεσημέρι της Τρίτης, 27 Αυγούστου 1935, στο μικρό γεφύρι (φωτό 3) όπως πρωτοπαίνομεν στο Χανδρινό με σκοπό να το καταστρέψουν. Έτσι δεν θα μπορούσε να περάσει άμεσα ο στρατός, για να χτυπήσουν ακόμα πιο άσχημα τον κόσμο! Είχαν μόνον κάποιες ώρες στη διάθεσή τους! Ο Ηλίας Καραμπάτσος («Μαυρολιάς»), ο Θοδωρής Καραμπάτσος («Σιουσιανός»), ο Ανδρέας Δουλάμης, ο Σταύρος Λάμπας, ο Ηλίας Δαρσακλής («έφορας») [βλ. φωτό 4], ο Αναστάσης Μιχαλόπουλος χτυπούσαν με κάθε μέσο (τσεκούρια, αξίνες, πριόνια), λυσσαλέα, το ξύλινο-από κυπαρισσόξυλα- τότε γεφύρι, ώσπου στο τέλος αυτό κατέρρευσε! Το αποτέλεσμα ήταν πράγματι να καθυστερήσει η έλευση του στρατού στην Πύλο, αφού οι στρατιώτες του σώματος, μέχρι να ξαναεπισκευαστεί πρόχειρα το γεφύρι, προκειμένου να περάσουν όπως όπως και τα οχήματα του αποσπάσματος, έκαναν αναγκαστικά διάσπαρτοι έναν μικρό κύκλο για να περάσουν οι ίδιοι απέναντι και να ανασυνταχθούν! Ειδοποίησαν, όμως, και τον αρχηγό της αστυνομίας στην Καλαμάτα για την καθυστέρηση. Έτσι πάρθηκε απόφαση να κινηθεί με πλωτά μέσα προς την Πύλο και άλλη ομάδα στρατού! Η καθυστέρηση αυτή ήταν αρκετή, ώστε τα σημαντικότερα στελέχη της εξέγερσης, όπως ο Τάσος ο Κουλαμπάς, που ήταν ο μεγαλύτερος στόχος των σωμάτων ασφαλείας ήδη από τα προ ενός έτους γεγονότα του «σίλο» της Καλαμάτας, πρόλαβαν και κρύφθηκαν σε γεγονικά της Πύλου χωριά! Ο στρατός έφτασε αργά το βράδυ της Τρίτης, προς Ημερώματα Τετάρτης 28 Αυγούστου, από στεριά και από θάλασσα! Επικεφαλής του στρατιωτικού σώματος ήταν «ο στρατηγός Νικολαρέας μετά του επιτελάρχου της IV Μεραρχίας Ναυποίου Ταγματάρχου του πυροβολικού κ. Γιαννακόπουλο. Κατά τις

υπάρχουσες πληροφορίες οι στρατιωτικοί δυνάμεις θα επανέλθουν εις τας εστίαις των μετά δεκαήμερον περιού» (Εφ. Θάρρος, Πέμπτη 5η Σεπτεμβρίου 1935). Μη βρίσκοντας τους πρωταίτιους, κυνηγούν οποιονδήποτε. Μετά τους 2 νεκρούς της αιματηρής 26ης Αυγούστου, 12 άλλοι αγρότες τραυματίστηκαν σοβαρά! Φόβος και τρόμος κυριαρχεί παντού! Το κυνηγητό τραβάει μέχρι τα Χριστούγεννα. Νοικοκυριά και περιουσίες καταστρέφονται, γίνονται συλλήψεις, αγρότες βασανίζονται!

Να πώς περιγράφει η εφημερίδα «Θάρρος» σε άρθρο του ανταποκριτή της, με τίτλο: «ΠΩΣ ΕΠΕΤΕΥΧΘΗΣΑΝ ΑΙ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΣΤΑΦΙΔΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ», το μετά από εβδομάδα συνεχιζόμενο κυνηγητό των καταζητούμενων σταφιδοπαραγωγών στα γειτονικά της Πύλου χωριά: «Την δεύτεραν πρωινήν ώραν της Τρίτης 3 Σεπτεμβρίου, ισχυρόν στρατιωτικόν απόσπασμα με τρία πολυβόλα, πληροφορηθέν, ότι στα χωριά Πηδάσος και Κυνηγού εκκρίπτοντο πολλά άτομα, δρᾶσανα κατά τας αιματηράς σκηνάς, μετέβη προς σύλληψίν των. Οι ευρισκόμενοι εις τον Πηδάσο κατ' εκείνην την ώραν και καταζητούμενοι σταφιδοπαραγωγοί, πληροφορηθέντες την άφιξιν του στρατιωτικού αποσπάσματος, κατόρθωσαν να διαφύγουν. Συνελήφθησαν όμως αρκετοί, μεταξύ των οποίων και μια γυνή ονόματι Βλαχογιάννη. Αι γενομένη συλλήψεις επιτείνουν τον αναβρασμόν και την αγανάκτησιν των σταφιδοπαραγωγών, τοσοούτον μάλλον καθ' όσον στρέφονται κατά προσώπων μη αναμιχθέντων ή ελάχιστα εδρασανών κατά τας αιματηράς σκηνάς της 26ης Αυγούστου!» (Εφημ. Θάρρος, Παρασκευή 6 Σεπτεμβρίου 1935).

Οι δε Χανδριναίοι που κατέστρεψαν το γεφύρι μαρτυρήθηκαν από κάποιους άλλους, πολύ βασανισμένους. Συνελήφθησαν, και το Νοέμβριο του 1935, πέρασαν από δίκη. Δικηγόρος υπερασπίσεως δεν μπορούσε να είναι άλλος από τον σπουδαίο συναγωνιστή και πρόεδρο της εκτελεστικής επιτροπής, που είχε ήδη προκύψει στο Πανσταφιδικό Συνέδριο των Γαργαλιάνων την 28-07-1935, Θοδωρή Κορμά από την Αρσινόη (ο ιατρός εγγονός του, μάλιστα, ύστερα από χρόνια θα έκανε το αγροτικό του στο Χανδρινό!). Για την θετική όμως έκβαση της δίκης δεν θα ήταν αρκετή φυσικά ούτε η αδιαμφισβήτητη ρητορική δεινότητα του Θ. Κορμά, αλλά ούτε και η έκφραση του Ανδρέα Δουλάμη, πως ό,τι έπραξαν, το έπραξαν «εν εξάψει ευρισκόμενοι!» Μετά, όμως, από τις ακρότητες που είχαν διαπράξει τα σώματα ασφαλείας και τη δυσαρέσκεια που προκάλεσαν στην κοινή γνώμη, αποφασίστηκε επί ευκαιρίας της παλινόρθωσης του στέμματος, μετά το νόθο δημοψήφισμα του Νοεμβρίου, να τους δοθεί χάρη από τον μέχρι τότε έκπτωτο βασιλιά Γεώργιο Β'. Πολλοί ήταν εξάλλου οι κατηγορούμενοι και οι ήδη ποινίτες της εποχής, οι οποίοι θα ζητούσαν τότε μέσω αιτήσεων τον «...μετριασμόν των ποινών τους!» Όπως αναφέρεται στην εφημ. Θάρρος: «Αι αιτήσεις των θα διαβιβασθούν στους κατά τόπους Εισαγγελείς οι οποίοι θα τας εισαγάγουν εις το συμβούλιον αναστολών και χαρίτων εντός του μηνός». Υπουργός δικαιοσύνης ήταν ο κ. Λογοθέτης. Παρά την περιπέτειά τους αυτή, αξίζει να σημειωθεί ότι οι Χανδριναίοι, οι Βελαίοι, όπως και κάποιοι άλλοι παραγωγοί της Πυλίας, δεν πηγήθηκαν και δεν δίτασαν ένα περίπου χρόνο αργότερα -στις 10 Ιουλίου 1936- να ...ξανααπειληθούν με διοργάνωση μεγάλου συλλαλητηρίου, διαμαρτυρούμενοι για την μη αποζημίωσή τους για το χαλάζι και τις βροχοπτώσεις εκείνης της περιόδου! Δεν το δίτασαν παρά την περιοδεία του ιδίου του νέου Υπουργού Ασφαλείας κ. Σκυλαδάκη στα χωριά της Πυλίας (πέρασε και από του Χανδρινού στις 8 Ιουλίου) και της Τριφυλίας, προκειμένου να διαπιστώσει πως οι Πύλιοι και οι Τριφυλίοι μένουν απολύτως ικανοποιημένοι από τις νεοκαθορισμένες τιμές της σταφίδας. Η εφημερίδα Θάρρος έγραφε τότε: «Ήδη οι κάτοικοι των χωριών Μεσοποτάμου, Χανδρινού κ.λπ., εν αναστατώσει διατελούντες οργανώνουν κατεσπευσμένα και δια την προσεχή Κυριακήν μέγα συλλαλητήριον διαμαρτυρίας δια του οποίου θα επιδιωχθεί ο εξαναγκασμός του Α.Σ.Ο...». Τα βάσανα, όμως των 18χρονων τότε ζωηρών αυτών παιδιών, μόλις άρχιζαν! Αν και στις κινητοποιήσεις συμμετείχαν σύσσωμοι, ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων οι αγρότες, διεκδικώντας δικαίως τους κόπους τους, αυτοί που στιγματίστηκαν κατηγορούμενοι ως «αδίστακτοι υποκινήτες», ήταν οι αριστερότεροι πεποιθήσεων. Από την δράση στο «σταφιδικό» του 1935 ξεκίνησε το πρώτο «φακέλωμα» όλων των τότε πρωταγωνιστών, που θα οδηγήσει τα παιδιά αυτά σε έναν ανε-

λέπτο κυκεώνα κυνηγητού, διώξεων, φυλακίσεων και εξοριών, αρχής γενομένης της επερχόμενης δικτατορίας της 4ης Αυγούστου! Συγκεκριμένα: Ο Σωτήρης Σταύρου Κανελλόπουλος από το Χαλαζώνι Τριφυλίας, που πρωτοστάτησε από πλευράς Τριφυλιών στα συλλαλητήρια, καθώς και ο Δημήτρης Καραμπάτσος («Μακρής»), από τη Χωματάδα Πυλίας, αν και κρύφθηκαν μετά τα συλλαλητήρια, δεν απέφυγαν αργότερα, επί δικτατορίας Μεταξά, την σύλληψη και οδηγήθηκαν μαζί με πολλούς άλλους στην Φολέγανδρο! Ο πρώτος οδηγήθηκε και στην Ακροναυπλία και αργότερα στο Ασβεστοχώρι. Δραπέτευσε από τα ανατορία για να πρωτοστατήσει αργότερα στην ίδρυση του ΕΑΜ-ΕΛΛΑΣ Τριφυλίας και να δολοφονηθεί τελικά στον εμφύλιο το 1949. Ο δεύτερος από την φυματίωση, απόκτημα της υγρσίας και των κακουχιών της φυλακής, μετά από αναγκαστική νοσηλεία σε ανατορία της Καλαμάτας, απεβίωσε τελικά το 1942 στο Λογγά. Οι αδελφοί Άγγελος και Νίκος Τσάλας από του Λογγά, που και αυτοί πρωτοστάτησαν στους αγώνες των σταφιδοπαραγωγών, φυλακίστηκαν στην Ακροναυπλία και αργότερα σκοτώθηκαν στον εμφύλιο. Ο Παναγιώτης Κουβελιώτης εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στο στρατόπεδο Παύλου Μελά, στη Θεσσαλονίκη. Ο αδελφός του Χρήστος εκτελέστηκε από τους Γερμανούς την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή το 200! Ο Ζαχαρίας Κουρέτας συνελήφθη από τους ταγματασφαλίτες του Κατσαρά και Γερμανούς και εκτελέστηκε στις στροφές της Μεγαλόπολης μαζί με άλλους 211. Ο Βασίλης Βλασταράς μετά από βασανιστήρια στην Ακροναυπλία, εκτελέστηκε έξω από το χωριό του από παρακρατικούς της ομάδας «Χ». Ο Παναγιώτης Πέππας από τα Μηνάγια, συνελήφθη από την Χωροφυλακή, μετά από προδοσία, στο χωριό Νέα Κορώνη, βασανίστηκε, κλείστηκε στις φυλακές του Αλεξανδράκη και τελικά οδηγήθηκε εξορία στον Άη-Στράτη. Εκεί, μετά την κατάρρευση του μετώπου μας στην Αλβανία, η ομάδα των εξοριστών, μέσω μιας επιτροπής, πήρε απόφαση να επισκεφτεί τη διοίκηση φρουράς και να της ζητήσει να καταργήσει το στρατόπεδο πειθαρχικής διαβίωσης και όλοι μαζί να πιάσουν τα βουνά, κάνοντας αντίσταση κατά των κατακτητών. Η διοίκηση της φρουράς όχι μόνον δεν απέρριψε το αίτημά τους, αλλά άνοιξε πυρ εναντίον τους και σκότωσε όλα τα μέλη της επιτροπής, ανάμεσά τους και τον Παν. Πέππα. Όσον αφορά στον γενναίο δικηγόρο των Χανδρινών από την Αρσινόη, Θοδωρή Κορμά, τον... «Αντύπα του μεσσηνιακού κάμπου», μετά από τα δεινά των εξοριών την περίοδο Μεταξά και μετά από την πλήρη αφοσίωσή του στα ιδανικά της Εθνικής μας Αντίστασης, τελικά και αυτός δολοφονήθηκε ύπουλα στις 18-01-1946 στην Θουρία από τους παρακρατικούς «Μαγγανάδες»! Όλοι, λοιπόν, οι πρωτεργάτες του σταφιδικού δηλαδή έδωσαν άμεσα ή αργότερα την ίδια τους τη ζωή για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των συμπατριωτών τους, για την ελευθερία της πατρίδος και για τα ιδανικά τους! Μόνον ο Κουλαμπάς επέζησε τελικά και κατάφερε να αναδειχτεί αργότερα βουλευτής της ΕΔΑ! Αν και τα ατίθασα αυτά παιδιά θα πρωτοστατήσουν στους επερχόμενους αγώνες κατά των Ιταλών και των Γερμανών και των δωσίλογων συνεργατών τους, από τον κυκεώνα των διώξεων, όσοι επέζησαν, θα ξεφύγουν πολύ μετά το τέλος του εμφυλίου! Όσοι θα αντέξουν την φρίκη των διώξεων και του επιβλαβόμενου κοινωνικού αποκλεισμού από τις αυταρχικές και ανυπόληπτες στο εξωτερικό κυβερνήσεις -μέχρι το 1974-, θα έχουν οδηγηθεί αναγκαστικά στην εσωτερική μετανάστευση της Αθήνας ή και στην εξωτερική μετανάστευση. Σήκωσαν έτσι άλλον έναν μεγάλο σταυρό «αυτοεξορίας». Η εσωτερική τους αστείρευτη δύναμη και θέληση οδήγησε κάποιους λίγους από αυτούς που επέζησαν και τα παιδιά τους, έστω και με κάποια καθυστέρηση, στην πολυπόθητη ευημερία!

Το «σταφιδικό» του 1935, εν τέλει, αποτελεί ορόσημο στους αγώνες του λαού μας και έναν φάρο για τις νέες γενιές, που θα πρέπει να μάθουν να υπερασπίζονται τα, με ιδρώτα και αίμα, κερκμένα! Με την επόμενη επέτειο του «σταφιδικού»-το 2010- θα συμπληρωθούν 75 «στρογγυλά» χρόνια και θα πρέπει κάποτε να ξεκινήσουν να αποδίδονται οι ανάλογες τιμές, όχι μόνον από το γνήσιο αγροτοσυνδικαλιστικό και λαϊκό κίνημα, αλλά και από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και το κράτος κατ' επέκταση. Η Ελλάδα θα πρέπει να πάψει να ορίζεται ως «η χώρα της φαιδράς πορτοκαλάς και της...ασθενούς μνήμης»!